

на користь існування (чи відсутності) у свідомості підекспертного внутрішньо суперечливих моделей поведінки, а саме наявності психологічної установки на приховування обставин вчиненого кримінального правопорушення.

Судово-психологічна експертиза з використанням поліграфу повинна містити як спеціальні інструментальні психофізіологічні методи діагностики особистості підекспертного з використанням поліграфу, так і загальновідомі наукові психодіагностичні методики, судові методики проведення психологічної експертизи. Юридичне значення в ході проведення цієї експертизи можуть мати питання, які вирішуються експертом-психологом (поліграфологом), спрямовані на встановлення індивідуально-психологічних особливостей підекспертного, його схильності до брехні, соціально-бажаної поведінки, а так само виявлення смислового типу психологічної установки підекспертного до інформації, що ним повідомляється про обставини вчиненого злочину. Підвищити результативність психофізіологічного дослідження з використанням поліграфу може комплексний психологічний аналіз зафіксованих у відеоматеріалах психологічних особливостей комунікативної діяльності підекспертного, який реконструює подію злочину.

Література

1. Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения: В 2 т. Т. 1. М., 1983. - С. 385.
2. Мотлях О.І. Інструментальна діагностика достовірності вербальної інформації та використання її результатів у кримінальному провадженні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09 / О.І. Мотлях; Нац. акад. внутр. справ. - Київ, 2014. - 32 с.
3. Морозова Т.Р. Використання комп'ютерних

поліграфів у кадровій роботі органів і підрозділів внутрішніх справ України: навч.-метод. посіб. / Т.Р. Морозова, І.О. Моцонелідзе, Д.З. Моцонелідзе; за ред. І.П. Красюка. - К.: Атіка, 2006. - 120 с.

4. Делікатний С.К., Половнікова Ж.Ю. Використання поліграфу в діяльності ОВС: Навч.-метод. посібник. - К.: РВВ МВС України, 2001. - С. 109.

5. Використання поліграфу: історія, методика та перспективи застосування на досудовому слідстві: Метод. рек. // В.В. Юсупов, Н.В. Галушка, М.М. Цимбал; МВС України. КНУВС. ННІПСК. Наук. лабораторія з пробл. законодавч. вдосконал. діяльн. ОВС. - Київ: КНУВС, 2010. - 57 с.

6. Егорова Т.М., Слипец Е.А. Особенности судебно-психологической экспертизы коммуникативной деятельности, зафиксированной в материалах видеозаписи процессуальных действий // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики: 36. матер. міжнар. наук.-практ. конф. - Х.: Право, 2012. - Вип. 12. - С. 464-467.

7. Назаров О.А. Пам'ятка судді щодо нормативно-правової обґрунтованості проведення судової психологічної експертизи з використанням поліграфу. Інформаційний лист. - Одеса: НДЕКЦ при ГУМВС України в Одеській області, 2013. - 18 с.

Назаров О.А.,
Науково-дослідний
експертно-криміналістичний центр
при Головному управлінні МВС України в Одеській
області, м. Одеса
Надійшла до редакції: 19.09.2014

УДК 343.1

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Смоков С. М.,
Десятник А. А.

У статті розглядається проблема запровадження профілактичної діяльності під час досудового розслідування в рамках КПК України. Наводяться результати анкетування працівників слідчих підрозділів ОВС щодо окремих недоліків узаконеної діяльності в рамках КПК України 1961 року та з їх урахуванням пропонується зміст статей, якими необхідно запровадити профілактичну діяльність у діючому КПК України.

Ключові слова: профілактична діяльність, причини злочину, умови, які сприяли вчиненню злочину.

В статье рассматривается проблема внедрения профилактической деятельности во время проведения досудебного расследования в рамках УПК Украины. Приводятся результаты анкетирования работников следственных подразделений ОВД по отдельным недостаткам указанной деятельности в рамках УПК Украины 1961 года и с их учетом предлагается содержание статей, которыми необходимо внедрить профилактическую деятельность в действующий УПК Украины.

Ключевые слова: профилактическая деятельность, причины преступления, условия, которые способствовали совершению преступления.

The problem of implementing prevention activities during the preliminary investigation under the Code of Ukraine. The results of the survey staff investigative police units on individual shortcomings the specified activities within the CPC of Ukraine in 1961 and invited them to view the content of articles that are necessary to implement prevention activities in the current Code of Ukraine.

Keywords: prevention activities, causes of crime, the conditions which contributed to the commission of the crime.

Прийнятий керівництвом держави курс на побудову демократичної, правової держави відповідно до вимог ст. 1 Конституції України [1] проходить нелегкий шлях і нашою хвостується на окремі проблеми, які потребують свого вирішення, зокрема проблеми здійснення досудового провадження.

З метою гармонізації національного кримінального процесуального законодавства із загальновизнаними світовими принципами судочинства було прийнято новий КПК України [2], в який внесено багато новел, що суттєво змінюють зміст кримінального процесу в частині розширення прав потерпілих, осіб, які підозрюються у

вчиненні злочину, інших учасників кримінального процесу, вдосконалення змісту й порядку проведення слідчих дій. Але окремі напрямки процесуальної діяльності потребують подальшого вдосконалення.

У вказаному КПК одним з невирішених питань є питання здійснення профілактичної діяльності в ході кримінального процесу. На жаль, вказана діяльність невиправдано не внесена до нового КПК України під час його обговорення й прийняття Верховною Радою України. Актуальність профілактичної діяльності сьогодні пояснюється тим, що криміногенна ситуація в країні залишається складною, що потребує від держави прийняття профілактичних заходів, зокрема в ході кримінального провадження.

У радянській період розвитку науки кримінального процесу питаннями профілактики злочинів під час досудового розслідування займалися такі науковці, як Л.М. Корнєєва, П.А. Лупінська, М.С. Строгович, В.Г. Та-насевич, І.В. Тирічев та інші.

Вказана проблема в різні періоди висвітлена в роботах вчених України: Ю.М. Грошевого, А.Я. Дубинського, Л.М. Лобойка, М.М. Михеєнка, В.В. Молдована, В.Т. Нора, В.М. Тертишника, Л.Д. Удалової, В.П. Шибіки та інших.

Але питання запровадження профілактичної діяльності залишається актуальним і потребує свого вирішення. Так, стаття 23 КПК України 1961 року передбачала, що при провадженні дізнання, попереднього слідства орган дізнання, слідчий, зобов'язані виявляти причини й умови, які сприяли вчиненню злочину. Згідно зі статтею 23¹ вказаного КПК орган дізнання, слідчий, прокурор, встановивши причини й умови, що сприяли вчиненню злочину, вносили у відповідний державний орган, громадську організацію або посадовій особі подання про вжиття заходів для усунення цих причин і умов [3]. Відповідно до вказаних статей КПК слідчі здійснювали профілактичну діяльність. Водночас ця діяльність у рамках попереднього КПК мала певні недоліки, які були проаналізовані в ході анкетувань працівників слідчого апарату ОВС, у період дії чинного КПК. Водночас була встановлена думка практичних працівників щодо запровадження інституту профілактичної діяльності в рамках діючого КПК, з урахуванням недоліків, що мали місце при діяльності в рамках КПК України 1961 року [3].

При запровадженні вказаного інституту постає питання співвідношення причин злочину та умов, які сприяли його вчиненню з предметом доказування. У зв'язку з цим можна зазначити, що в процесуальній літературі постійно точаться дискусії стосовно включення причин злочину та умов, які сприяли його вчиненню до предмету доказування. Наприклад, автори підручника з кримінального процесу під ред. Л.М. Корнєєвої, П.А. Лупінської, І.В. Тирічева вважають, що причини й умови, які сприяли вчиненню злочину, входять до предмету доказування по кожній кримінальній справі [4, 250]. М.М. Михеєнко та В.П. Шибіко в коментарі до ст. 23 КПК України 1961 року також вказували, що "відповідно до ст. 23 КПК причини злочину та умови, які сприяли його вчиненню, входять до предмету доказування в кожній кримінальній справі" [5, 53]. Аналогічної думки дотримуються В.Т. Нор [6, 134-136], Л.Д. Удалова [7, 111].

Зазнали трансформації відношення А.В. Молдована щодо включення причин та умов, які сприяли вчиненню злочину, до предмету доказування в рамках КПК України 1961 року. Так, у 1999 році А.В. Молдован зазначив, що

вказані обставини підлягають доказуванню [8, 58-59], але в наступних працях змінив свою думку на протилежну [9, 91-92], [10, 91-92].

Необхідно зазначити, що в ст. 64 КПК України 1961 року обставини, що підлягають доказуванню в кримінальній справі, причини і умови, які сприяли вчиненню злочину, напряду не вказані як обставини, що підлягають доказуванню. При цьому стаття 23 цього КПК зазначені причини і умови зобов'язувала лише виявляти [3].

Важливою для проблеми, що розглядається, є думка М.С. Строговича, який акцентує увагу на тому, що "спочатку мають бути доказаними всі факти, з яких складається кримінально каране діяння, яке містить об'єктивні й суб'єктивні елементи складу злочину. Ці факти в сукупності створюють те, що називають головним фактом... Все, що входить до складу предмету доказування, має суттєве значення для справи й повинно бути доказано з абсолютною достовірністю та безсумнівністю" [11, 363-365].

Щодо включення до предмету доказування причин і умов, які сприяли вчиненню злочину, М.С. Строгович зауважував: "По-перше, не у всіх справах слідчим і судом ці обставини можуть бути з'ясовані в усіх деталях, і робота з подальшого їх з'ясування може тривати у відповідних господарських, адміністративних та інших організаціях на основі повідомлення слідчого, прокурора та суду... По-друге, ми не включаємо ці обставини в головний факт тому, що всі елементи головного факту повинні увійти до змісту обвинувального висновку та вироку, тоді як з приводу обставин, які сприяли вчиненню злочину, слідчий робить подання, а суд виносить ухвалу" [11, 368]. Тобто М.С. Строгович причини та умови, які сприяли вчиненню злочину, до предмету доказування, елементи якого належало доказати по кожній кримінальній справі, не відносив, з чим ми погоджуємося.

У зв'язку з викладеним, В.М. Тертишник вірно зазначив, що у визначенні предмету доказування є неприпустимими як невиправдане обмеження складових елементів, так і їх надмірне розширення, яке може зумовити безпідставне затягування розслідування та розв'язання кримінальної справи по суті [12, 278]. На нашу думку, окремі автори до предмету доказування відносили не тільки обставини, які напряду зазначені в КПК, як такі, що підлягають обов'язковому доказуванню, а також інші обставини, зокрема причини та умови вчинення злочинів, останні згідно з КПК України 1961 року підлягали лише встановленню. Так, А. Форостяний вважає, що причини й умови, які сприяли вчиненню злочину, повинні бути включені до предмету доказування із застереженням, що вказані причини та умови доводяться лише за наявності такої можливості. Не в кожній кримінальній справі ці обставини можуть бути доведені [13, 130-132]. Л.М. Лобойко розрізняє елементи доказування, до одного з яких він відносить кримінологічний елемент предмету доказування, що включає в себе причини й умови, що сприяли вчиненню злочину, які можуть існувати й на момент провадження [14, 123].

Повертаючись до питання здійснення профілактичної діяльності під час досудового провадження в рамках чинного КПК, необхідно вказати, що науковці відмічають відсутність регламентації вказаної діяльності в новому КПК України як недолік. Так, В.П. Шибіко вважає необхідним доповнити перелік обставин, які підлягають доказуванню (ч. 1 ст. 91 КПК України) пунктом "Причини та умови, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення", а

також доповнити КПК окремими статтями, які б містили обов'язок прокурора й суду в разі встановлення під час кримінального провадження причин та умов, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення, вносити у відповідний державний орган, громадську організацію або посадовій особі відповідно подання, окрему ухвалу про вжиття заходів для усунення цих причин та умов з повідомленням прокурора, суду в місячний строк про вжиті заходи [15, 107-109].

На нашу думку, причини кримінальних правопорушень і умови, які сприяли їх вчиненню, недоцільно включати до переліку обставин, визначених у ст. 91 КПК України, як це пропонує В.П. Шибіко, оскільки обставини, визначені в ст. 91 КПК України підлягають обов'язковому доказуванню. Причини ж та умови вчинення кримінального правопорушення підлягають лише виявленню та встановленню.

До них необхідно віднести наступні взаємодіючі обставини:

- негативні морально-психологічні властивості особистості, які містять соціальний блок, куди входить антигромадська установка особистості (є суб'єктивною та специфічною причиною злочину), і психологічний блок, що містить психологічні властивості особистості (наявність чи відсутність психічного розладу, його ступінь, темперамент, інтелект та інші). При цьому виявлені негативні морально-психологічні якості можуть мати вірогідний характер та їх доказування в повному обсязі ускладнено, оскільки вказані якості є вираженням суб'єктивних оцінок. Те саме стосується причин формування негативних морально-психологічних якостей. Тому вказані обставини, на нашу думку, можна тільки "виявити", "встановити" в тому обсязі, який можливий з урахуванням навантаження на слідчого в частині кількості кримінальних проваджень, що знаходяться в нього. На жаль, стислі строки досудового розслідування не завжди можуть дати можливість слідчим встановити вказані обставини в повному обсязі по конкретним провадженням. Водночас психологічні особливості, якщо вони пов'язані з визначенням осудності особи, входять до обставин, які характеризують особистість підозрюваного й підлягають доказуванню згідно зі ст. 91 КПК;

- причини формування негативних морально-психологічних якостей особистості;

- обставини вчинення кримінального правопорушення (час, місце, умови, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення, а також приводи, які є неголовними причинами кримінального правопорушення).

На нашу думку, терміни "виявлення", "встановлення", мають пряме відношення до терміну "доказування". При цьому в ст. 91 КПК зазначені обставини, які підлягають обов'язковому доказуванню. Термінами "виявлення", "встановлення" можна дати можливість суб'єкту правозастосування самим визначити коло обставин, що викликали кримінальне правопорушення й сприяли його вчиненню, які необхідно виявити, встановити посередництвом доказів, враховуючи специфіку конкретного кримінального провадження. Перелік цих обставин, які підлягають виявленню, встановленню, тобто доказуванню, визначає слідчий, прокурор, виходячи з об'єктивної можливості їх доказування по конкретному кримінальному провадженню й об'єктивної можливості їх подальшого усунення.

Тобто причини кримінальних правопорушень та умови, які сприяли їх вчиненню, у вузькому розумінні не

входять і не повинні входити до предмету доказування, визначеному в ст. 91 КПК, оскільки тоді вони будуть підлягати обов'язковому доказуванню для забезпечення реалізації принципу публічності, передбаченому в ст. 25 КПК у частині обов'язку вжиття всіх передбачених законом заходів для встановлення кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила. Предмет доказування в широкому розумінні охоплює, крім обставин, визначених у ст. 91 КПК, також причини кримінальних правопорушень та умови, які сприяли їх вчиненню. Але останні підлягають лише "виявленню", "встановленню" за посередництвом доказів у можливих межах.

Представляє інтерес думка практичних працівників щодо здійснення профілактичної діяльності під час досудового провадження. Нами було здійснено анкетування 289 працівників слідчого апарату органів внутрішніх справ ГУМВС України в Одеській області (131 чол.), УМВС України в Кіровоградській області (125 чол.), УМВС України на Одеській залізниці (33 чол.), з них 15 начальників СВ, 18 заступників начальників СВ, 256 слідчих, старших слідчих, слідчих в ОВС.

Встановлено, що 72 % слідчих, а також 89 % заступників начальників СВ, 87 % начальників СВ вважають, що є потреба в профілактиці кримінальних правопорушень з боку держави, з боку ОВС, відповідно, 79 %, 94 %, 73 %, з боку слідчого органу досудового розслідування, відповідно, 42 %, 44 %, 53 %.

З метою покращання профілактичної діяльності обрані наступні варіанти відповідей:

- дати можливість слідчому вносити подання тільки в тих кримінальних провадженнях, в яких однозначно матеріалами провадження підтверджуються реальні причини кримінального правопорушення та умови, які сприяли його вчиненню, - вважають за необхідне 81 % слідчих, а також 83 % заступників начальників СВ, 93 % начальників СВ;

- усунути практику направлень подань на ім'я начальника ОВС щодо неналежної роботи працівників ОВС у частині профілактики споживання, зберігання наркотичних засобів та зберігання набоїв, боєприпасів і вибухових речовин - вважають за необхідне 23 % слідчих, а також 0 % заступників начальників СВ, 14 % начальників СВ.

На питання "Як Ви вважаєте, чи буде корисливим для держави здійснення процесуальної профілактичної діяльності по кримінальних провадженнях шляхом внесення подань про усунення причин кримінального правопорушення та умов, які сприяли його вчиненню, якщо при цьому підвищити якість подань, а саме внесення подання зробити правом, а не обов'язком слідчого по провадженнях, де причини та умови підтверджуються доказами та очевидні для учасників кримінального провадження?" позитивно відповіли 67 % слідчих, а також 83 % заступників начальників СВ, 93 % начальників СВ.

Саме тому, враховуючи недоліки здійснення профілактичної діяльності в рамках КПК України 1961 року, ми пропонуємо доповнити новий КПК України позицією, відповідно до якої сторона обвинувачення, що встановила наявність причин і умов вчинення кримінального правопорушення, вправі внести до відповідного органу, громадській організації чи службовій особі подання щодо усунення цих обставин. Ми вважаємо, що внесення подання повинно бути правом, а не обов'язком сторони обвинувачення. Указане сприяє зменшенню фактів внесення формальних подань, що дає можливість направлення подань з достовірно встановленими причинами

й умовами вчинення кримінального правопорушення. Водночас необхідно закріпити обов'язок сторони обвинувачення встановлювати вказані обставини для активізації профілактичної діяльності, але при цьому подання направляється лише в разі реального встановлення зазначених причин і умов.

У ході анкетування загалом встановлена достатньо велика кількість бажаючих щодо здійснення процесуальної профілактичної діяльності. Так, на питання "Якщо до КПК України будуть внесені зміни щодо здійснення профілактичної діяльності, за умови підвищення якості подань, чи буде у Вас бажання займатися встановленням указаних причин та умов?" 42 % слідчих, а також 56 % заступників начальників СВ, 53 % начальників СВ відповіли, що в них буде бажання, за будь-яких обставин, як вони вважають, ця діяльність корисна для суспільства й необхідна. Але 56 % слідчих, а також 44 % заступників начальників СВ, 47 % начальників СВ зазначили про відсутність бажання. При цьому вони погодилися з позицією, що профілактична діяльність корисна для суспільства й необхідно усувати причини та умови кримінальних правопорушень, але заважають наступні обставини:

а) недостатню часу (41 % слідчих, а також 22 % заступників начальників СВ, 47 % начальників СВ);

б) необхідність доказувати причини та умови вчинення кримінальних правопорушень потребує додаткових зусиль (часу, необхідності пересування для встановлення обставин) (21 % слідчих, а також 33 % заступників начальників СВ, 27 % начальників СВ).

У ході анкетування також встановлені окремі причини недостатньої профілактичної діяльності в рамках ст. ст. 23, 23¹ КПК України 1961 року. Так, 13 % слідчих, а також 11 % заступників начальників СВ, 20 % начальників СВ вважають однією з причин недостатню вимогливість прокурора. Недостатнє реагування суду, як причину, зазначили 11 % слідчих, а також 28 % заступників начальників СВ, 13 % начальників СВ.

Небажання слідчого займатись цією діяльністю, як причину недостатньої профілактичної діяльності в рамках ст. ст. 23, 23¹ КПК України 1961 року, зазначили 74 % опитаних слідчих, а також 72 % заступників начальників СВ, 60 % начальників СВ. На думку опитаних, вказане небажання пояснюється:

- відсутністю необхідного часу через завантаженість (57 % опитаних слідчих, а також 50 % заступників начальників СВ, 40 % начальників СВ);

- недостатнім рівнем знань по розмежуванню між собою причин і умов злочинів (5 % опитаних слідчих, а також 17 % заступників начальників СВ, 13 % начальників СВ);

- відсутністю методичних рекомендацій щодо встановлення та усунення причин і умов злочинів (27 % опитаних слідчих, а також 28 % заступників начальників СВ, 20 % начальників СВ).

З урахуванням результатів анкетування, на нашу думку, необхідно доповнити новий КПК України главу 4 параграфом 2¹ "Заходи щодо встановлення причин і умов вчинення кримінального правопорушення" з наступними статтями:

"Стаття 94¹ "Встановлення причин кримінального правопорушення та умов, які сприяли його вчиненню".

Встановлення в ході досудового розслідування та судового провадження причин кримінального правопорушення та умов, які сприяли його вчиненню, є обов'язком сторони обвинувачення.

Стаття 94² "Подання сторони обвинувачення по кримінальному провадженню".

1. Сторона обвинувачення (прокурор, слідчий за погодженням з прокурором), що встановила наявність причин кримінального правопорушення та умов, які сприяли його вчиненню, вправі внести до відповідного органу, громадській організації чи службовій особі подання щодо усунення цих обставин.

2. У разі встановлення в ході досудового розслідування та судового провадження фактів порушень законодавства чи прав і свобод людини, прокурор, слідчий за погодженням з прокурором, вносить подання про ці порушення до відповідних державних органів.

3. Прокурор при погодженні подання, що надано слідчим, зобов'язаний перевірити достатність доказів по встановленню причин кримінального правопорушення та умов, які сприяли його вчиненню.

4. Протягом місяця з дня отримання подання посадова особа, якій це подання адресоване, повинна прийняти необхідні заходи та про їх результати повідомити прокурора, слідчого, який вніс подання.

5. Під час досудового розслідування слідчий, прокурор або оперативний підрозділ за дорученням слідчого або прокурора мають право перевірити стан виконання подання слідчого, прокурора щодо усунення причин кримінального правопорушення та умов, які сприяли його вчиненню. Результати перевірки надаються слідчому, прокурору.

Стаття 94³ "Зміст подання"

Подання про усунення причин кримінального правопорушення та умов, які сприяли його вчиненню, викладається окремим документом і складається з:

1) вступної частини із зазначенням:

- прізвища, ім'я, посади слідчого, прокурора;

- дати і місця його складання;

- найменування (номера) кримінального провадження;

- прізвища, ім'я, по батькові підозрюваного, обвинуваченого;

- закону України про кримінальну відповідальність, що передбачає кримінальне правопорушення, у вчиненні якого підозрюється, обвинувачується особа;

2) мотивувальної частини із зазначенням:

- обставин, які послужили підставою для винесення подання;

- встановлених обставин, із посиланням на докази.

3) резолютивної частини із зазначенням:

- конкретних висновків, пропозицій про усунення виявлених обставин;

- строку виконання подання;

- посилання про відповідальність за залишення посадовою особою без розгляду подання, а так само за несвоєчасну відповідь на подання згідно зі ст. 185⁶ КУпАП;

- порядку та строків оскарження подання."

Література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - С. 141.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України". - К.: Юрінком Інтер, 2012. - 376 с.

3. Кримінально-процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1961. - № 2.

4. Советский уголовный процесс: Учебник / под ред. Л.М. Корнеевой, П.А. Лупинской, И.В. Тыричева. - М.:

Юрид. Лит., 1980. - 568 с.

5. Науково-практичний коментар Кримінально-процесуального кодексу України: за станом законодавства та постанов Пленуму Верховного Суду України на 15 серпня 1997 р. (М.М. Михеєнко, В.П. Шибіко, А.Я. Дубинський) / Відп. редактори В.Ф. Бойко, В.Г. Гончаренко. - К.: Юрінком Інтер, 1997. - 624 с.

6. Кримінальний процес України: Підручник / М.М. Михеєнко, В.Т. Нор, В.П. Шибіко. - К.: Либідь, 1992 - 431 с.

7. Удалова Л.Д. Кримінальний процес України. Загальна частина: Підручник. - К.: Кондор, 2005. - 152 с.

8. Молдован В.В., Молдован А.В. Порівняльне кримінально-процесуальне право: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: навч. посібн. - К.: Юрінком Інтер, 1999. - 400 с. - Бібліогр.: с. 361-362.

9. Молдован А.В. Кримінальний процес: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: навч. посібн. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 352 с.

10. Молдован А.В. Кримінальний процес: Україна, ФРН, Франція, Англія, США. 2-ге вид. Навч. посібн. - К.: Центр учбової літератури, 2005. - 352 с.

11. Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса: В 2 томах. - М.: "Наука", 1968. - Т. 1. - 470 с.

12. Тertiшник В.М. Науково-практичний коментар до Кримінально-процесуального кодексу України. - К.: Видавництво А.С.К., 2003. - 1056 с. - (Нормативні документи та коментарі)

13. А. Форостяний. Реалізація профілактичної функції слідчого шляхом виявлення причин та умов, які сприяли вчиненню злочину // Право України. - 2004. - № 7. - С. 129-132.

14. Лобойко Л.М. Кримінально-процесуальне право: Курс лекцій: навч. посібник. - К.: Істина, 2005. - 456 с.

15. Шибіко В. Деякі новели чинного КПК України потребують подальшого осмислення й удосконалення // Право України. - 2013. - № 11. - С. 104-109.

Смоков С.М.,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального процесу
ОДУВС
Десятник А.А.
здобувач кафедри кримінального процесу
ОДУВС
Надійшла до редакції: 13.09.2014

УДК 343.12:343.985(477)

ПРО "НЕГЛАСНУ" СТАДІЮ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: У КОНТЕКСТІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЙОГО УЧАСНИКІВ

Тарасенко Р. В.

Стаття присвячена дослідженню кримінальної процесуальної природи провадження за оперативно-розшуковими справами, що заводяться на особу або групу осіб, які готують учинення злочину, у контексті питання забезпечення безпеки учасників кримінального процесу. Проведений ґрунтовний аналіз провадження за оперативно-розшуковими справами на предмет володіння ознаками стадій кримінального процесу.

Ключові слова: учасник кримінального судочинства, заходи безпеки, стадія кримінального процесу, оперативно-розшукова справа.

Статья посвящена исследованию уголовной процессуальной природы производства по оперативно-розыскным делам, которые заводятся на лицо или группу лиц, которые готовят совершение преступления, в контексте вопроса обеспечения безопасности участников уголовного процесса. Проведён основательный анализ производства по оперативно-розыскным делам на предмет обладания признаками стадий уголовного процесса.

Ключевые слова: участник уголовного производства, меры безопасности, стадия уголовного процесса, оперативно-розыскное дело.

The article is devoted to the investigation of criminal procedural nature of production on operational and investigative matters that plant for a person or group of persons who prepare the offense in the context of the issue of ensuring the safety of the criminal process. Conducted a thorough analysis of the production on the operational-search for signs of possession for the stages of the criminal process.

Keywords: party of criminal proceedings, the security measures, the stage of the criminal process, the operational-search case.

У сучасних умовах протидії злочинності, корупції, терористичним і сепаратистським проявам проблема забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства є надзвичайно актуальною й потребує наукової розробки як з позиції кримінальної процесуальної науки, так і оперативно-розшукової. Комплексне дослідження цих питань вимагає чіткого визначення меж такої діяльності, органічно поєднаної з різними етапами кримінального провадження. Ці етапи в науково-практичній і навчальній літературі прийнято називати стадіями кримінального процесу, кожна з яких характеризується наявністю відповідного кола суб'єктів, насамперед учасників кримінального провадження з боку обвинувачення, та їхньою компетенцією.

Різноманітні питання стадій (етапів) кримінального процесу у своїх роботах досліджували такі відомі процесуалісти, як В.В. Вандишев, М.Х. Гельдібаєв, Ю.М. Грошевий, О.М. Дроздов, С.О. Кириченко, В.В. Назаров, Г.М. Омеляненко, Б.Г. Розовський та інші. Однак вченими та дослідниками недостатньо уваги приділено дослідженню провадження за оперативно-розшуковими справами, що заводяться на особу або групу осіб, які готують учинення злочину. Безперечно, це етап притягнення винних у вчиненні кримінально каранних дій до відповідальності, що передує досудовому розслідуванню. Відповідно до сфери наших наукових інтересів доцільно дослідити цю "негласну" стадію в контексті питання забезпечення безпеки учасників кримінального процесу.

Процес забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства за потреби може відбуватися на будь-

© Р.В. Тарасенко, 2014